

Nâng cao hiểu biết về nghề giáo viên - Nền tảng của giáo dục đạo đức nghề nghiệp cho sinh viên sư phạm

Nguyễn Anh Tú, Đào Quỳnh Trang, Nguyễn Nhật Trường, Trần Đỗ Châu Bình*

*Nhóm SVNCKH, Khoa QLGD, trường ĐHSP Hà Nội

Received: 08/3/2024; Accepted: 14/3/2024; Published: 21/3/2024

Abstract: Professional ethics education for pedagogical student is the process of transforming the principles, ideals, perspectives, and standards of professional ethics for teachers into the understanding, needs, and ethical feelings; into the behavior and ethical habits of students in order to prepare them for their future work as teachers. This process must be linked to educating students about the most basic knowledge of the teaching profession. Because understanding the regulations of the profession is the primary and foundational step that every pedagogical students needs to take in order to properly and responsibly prepare for their future career path.

Keywords: Knowledge, profession, ethics, teacher, pedagogical student

1. Đặt vấn đề

Hoạt động nghề nghiệp là phương thức sống chủ yếu của con người. Trong quá trình lao động và phát triển đó, đạo đức nghề nghiệp (ĐĐNN) đóng vai trò và ý nghĩa rất quan trọng. Đối với nghề giáo viên (GV), ĐĐNN lại càng trở nên quan trọng bởi đây là nghề “dùng nhân cách để giáo dục nhân cách”. Trên thế giới, tư tưởng về người thầy với những yêu cầu cao về đạo đức đã hình thành rất sớm trong lịch sử giáo dục nhân loại. Các nhà giáo dục tiêu biểu như Khổng Tử, J.A. Comenxki, A.X. Makarenko, C. Mác, Ph. Ăng-ghen, Lênin... đều đề cao vai trò của ĐĐNN trong nhân cách nhà giáo. Tại các nước Trung Quốc, Nhật Bản, Hàn Quốc, Hoa Kỳ và cả Việt Nam trong đào tạo GV coi trọng kết hợp nâng cao trình độ kiến thức với rèn luyện ĐĐNN là cơ sở nền tảng để nâng cao chất lượng đội ngũ GV.

Các nhà tư tưởng, nhà giáo dục lớn xưa nay đều đánh giá rất cao vai trò của nhà giáo đối với nền giáo dục và phát triển xã hội của một quốc gia. Luôn coi trọng phẩm chất đạo đức của nhà giáo, coi đó là thành tố cơ bản, nền tảng trong nhân cách nhà giáo. Sản phẩm lao động đặc thù của nghề dạy học không hiện hữu và tường minh như các nghề lao động khác, mà nó được biểu hiện bằng cả tương lai của người học trò, là những con người mới với nhân cách hoàn chỉnh. Đúng từ phương diện xã hội, phẩm chất và đạo đức người GV đóng vai trò quan trọng và là nền tảng trong nhân cách nhà giáo. Chuẩn mực ĐĐNN của họ được duy trì thành nề nếp trong nhà trường dựa trên hệ thống các khuôn phép, quy tắc đạo đức nhằm định hướng, điều chỉnh nhận thức, đánh giá thái độ, hành vi của nhà giáo phù hợp với yêu cầu mô phạm của nghề

dạy học.

Mặt khác, những năm gần đây cùng với bối cảnh xã hội thay đổi, nghề GV đứng trước khá nhiều áp lực: yêu cầu ngày càng cao của xã hội và cha mẹ học sinh, thay đổi giá trị và tâm lý HS, sự phát triển của CNTT và ứng dụng trí tuệ nhân tạo trong dạy học... đã đặt ra yêu cầu cao hơn với GV về sự am hiểu quy định, đạo đức về nghề. Với sinh viên sư phạm (SVSP), để chuẩn bị hành trang cho con đường nghề nghiệp trở thành GV thì việc cùng với chuẩn bị chuyên môn, nghiệp vụ thì sự vững vàng về hiểu biết những quy định về nghề, rèn luyện bản lĩnh, đạo đức nghề là hết sức cần thiết.

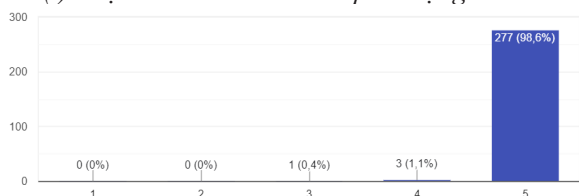
Vì những lẽ đó, giáo dục ĐĐNN cùng với giáo dục nâng cao nhận thức, hiểu biết về nghề cho SVSP là yêu cầu thiết yếu trong đào tạo tại các nhà trường Sư phạm hiện nay. Nghiên cứu này một mặt chỉ ra sự cần thiết phải giáo dục đạo đức nghề kết hợp với giáo dục nhận thức, hiểu biết các quy định trong nghề, mặt khác từ thực tiễn để đưa ra một số khuyến nghị cho SV và các nhà trường SP trong việc đổi mới, sáng tạo cách thức, con đường GD đạo đức nghề, kết hợp chặt chẽ giữa đạo đức nghề và quy định, chuẩn mực của nghề cho SV trước khi các em thực sự bước vào con đường nghề nghiệp.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Thực trạng nhận thức về ĐĐNN của SV sư phạm

Khảo sát thực trạng được tiến hành trên 281 SV ngành Sư phạm thuộc trường ĐHSP Hà Nội, ĐH Thủ Đô HN và ĐH Giáo dục với 2 nội dung: (i) Nhận thức của SV về tầm quan trọng của ĐĐNN và (ii) Tự đánh giá của SVSP về mức độ hiểu biết các quy định trong nghề Sư phạm. Kết quả thu được như sau:

(i) Nhận thức của SV về tầm quan trọng của ĐĐNN

Biểu đồ 2.1. Tầm quan trọng của ĐĐNN

Kết quả khảo sát cho thấy có tới 98,6% SVSP cho rằng ĐĐNN có vai trò rất quan trọng. Điều này cho thấy, hầu hết SVSP đã có nhận thức đúng đắn về tầm quan trọng của ĐĐNN. Đây là tiền đề quan trọng định hướng cho việc học hỏi, rèn luyện ĐĐNN khi còn là SV ngồi trên ghế nhà trường. Như vậy, cùng với học hỏi về chuyên môn, rèn luyện tay nghề và kỹ năng nghiệp vụ thì ĐĐNN cũng ngày càng trở nên quan trọng và được SV đánh giá cao.

(ii) Tự đánh giá của SVSP về mức độ hiểu biết các quy định trong nghề GV.

Như đã phân tích, những hiểu biết cơ bản và quan trọng nhất đối với SVSP về nghề GV là những hiểu biết về quyền, nghĩa vụ của viên chức nói chung, trách nhiệm, nghĩa vụ, quyền hạn của GV, chính sách với nhà giáo, đạo đức nhà giáo... Kết quả khảo sát tự đánh giá của SVSP thể hiện ở bảng 2.1

Bảng 2.1. Tự đánh giá của SVSP về mức độ hiểu biết các quy định trong nghề

Các nội dung	Mức độ hiểu biết					ĐTB	TB
		1	2	3	4	5	
1. Hiểu biết chung về quyền, nghĩa vụ của viên chức nói chung	SL	22	66	81	49	63	3.23
	%	7,83	23,49	28,83	17,44	22,42	
2. Hiểu trách nhiệm của người GV trong thực hiện các nhiệm vụ, công việc	SL	13	43	95	60	70	3.47
	%	4,63	15,30	33,81	21,35	24,91	
3. Hiểu quy định của ngành về tiêu chuẩn đạo đức, phẩm chất, năng lực của người GV	SL	17	56	69	73	66	3.41
	%	6,05	19,9	24,56	25,98	23,49	
4. Hiểu về những quyền hạn của người GV	SL	14	56	83	72	56	3.36
	%	4,98	19,93	29,54	25,62	19,93	
5. Nắm được các chính sách đối với nhà giáo	SL	16	49	97	67	52	3.32
	%	5,69	17,44	34,52	23,84	18,51	
6. Hiểu biết các quy định về khen thưởng, kỷ luật với nhà giáo	SL	23	54	78	64	62	3.31
	%	8,19	19,22	27,76	22,78	22,06	
7. Hiểu được vai trò của nhà giáo trong công cuộc đổi mới và hội nhập quốc tế	SL	19	51	74	75	62	3.39
	%	6,76	18,15	26,33	26,69	22,06	

CHUNG							3.36
-------	--	--	--	--	--	--	------

(Ghi chú: 1. Hoàn toàn chưa biết....5. Hiểu biết rất rõ)

Kết quả từ bảng số liệu cho thấy, đánh giá chung về mức độ hiểu biết các quy định trong nghề GV của SV ở mức điểm trung bình (ĐTB= 3.36). Trong đó, các lĩnh vực được SV đánh giá là có hiểu biết nhiều hơn/ rõ ràng hơn là “Hiểu trách nhiệm của người GV trong thực hiện các nhiệm vụ, công việc”; “Hiểu quy định của ngành về tiêu chuẩn đạo đức, phẩm chất, năng lực của người GV” (với ĐTB lần lượt là 3.47 & 3.41). Các lĩnh vực SV tự đánh giá là ít hiểu biết hơn là “Hiểu biết chung về quyền, nghĩa vụ của viên chức nói chung; Các quy định về khen thưởng, kỷ luật với nhà giáo; Các chính sách đối với nhà giáo; Hiểu về những quyền hạn của người GV; ...” (ĐTB lần lượt là 3.23, 3.31, 3.32 & 3.36). Nhìn chung, từ kết quả này có thể thấy rằng SVSP về cơ bản đã có hiểu biết những quy định về nghề, song những hiểu biết này chưa nhiều, chưa sâu sắc và rõ ràng. Hơn nữa, khi xét tới từng lĩnh vực hiểu biết cụ thể, có thể thấy, nhiều ý kiến SV tự đánh giá rằng mình chưa có kiến thức, hiểu biết về những quy định đó. Cụ thể:

Hiểu biết chung về quyền, nghĩa vụ của viên chức nói chung: Đa số sinh viên tự đánh giá có mức độ hiểu biết từ trung bình đến cao. Tuy nhiên, vẫn có khoảng gần 30% SV đánh giá rằng mình chưa biết hoặc biết rất ít về các quy định này.

Về trách nhiệm của người GV trong thực hiện các nhiệm vụ, công việc: Điểm trung bình và tỷ lệ % cho thấy hầu hết sinh viên tự đánh giá bản thân có hiểu biết cơ bản về các trách nhiệm trong công việc. Tuy nhiên, vẫn còn khoảng 20% SV tự đánh giá ở mức chưa hoặc hiểu biết rất ít (mức 1 & 2).

Về các quy định của ngành về tiêu chuẩn đạo đức, phẩm chất, năng lực của người GV: Mức độ hiểu biết của SV cũng ở mức trung bình đến cao, nhưng vẫn có khoảng hơn 20% SV cần chú ý đến việc cải thiện mức độ hiểu biết của bản thân. Đặc biệt, đây là những quy định rất quan trọng đối với SVSP để có sự chuẩn bị tốt, vững chắc cho công việc trong tương lai. Do đó, việc đưa các ND này vào GD cho SVSP là vấn đề rất cần thiết và quan trọng.

Hiểu về những quyền hạn của người GV: Phần lớn SV tự đánh giá có hiểu biết tương đối tốt về quyền hạn của mình 45.55% ở mức cao (điểm 4 và 5), nhưng cũng còn nhiều SV cần cải thiện hơn hiểu biết về quyền hạn của GV (24.9% ở mức 1,2- chưa hoặc biết rất ít)

Về các chính sách đối với nhà giáo: Kết quả cho thấy, có 23.13% SV cần chú ý cải thiện mức độ hiểu biết về các chính sách liên quan đến công việc của GV, hiểu biết ở trung bình cũng khá cao (34.52%)

Về các quy định về khen thưởng, kỷ luật với nhà giáo: Đây cũng là 1 lĩnh vực kiến thức mà SVSP cần chú ý để cải thiện bởi mức độ chưa hoà ít có hiểu biết cũng chiếm tỷ lệ tương đối cao (27.40%). Chỉ có 44.84% SV tự đánh giá là mình hiểu biết rõ trở lên.

Về vai trò của nhà giáo trong công cuộc đổi mới và hội nhập quốc tế: Đây là lĩnh vực mà SPSP đánh giá mức độ hiểu biết xếp thứ bậc 3/7 lĩnh vực. Mặc dù vậy, số ĐTB chung chưa ở mức hiểu biết rõ. Có 24.90% SVSP cần được quan tâm để cải thiện hiểu biết về lĩnh vực hiểu biết này.

Những số liệu từ nghiên cứu này cung cấp thông tin tự đánh giá của SVSP về mức độ hiểu biết của chính các em về các quy định trong nghề mà SV cần có để chuẩn bị cho nghề nghiệp trong tương lai. Đây là những kết quả có giá trị nhằm đề xuất các nội dung, biện pháp giáo dục phù hợp, thiết thực với SVSP nhằm nâng cao nhận thức, đáp ứng yêu cầu hiểu biết về chuẩn mực của nghề - một phần quan trọng trong cấu trúc đạo đức nghề của SVSP.

2.2. Đề xuất:

Với sinh viên sư phạm:

Trước hết, bên cạnh việc hiểu được tầm quan trọng của ĐĐNN thì cần tích cực tìm hiểu để nắm vững các quy định, chuẩn mực trong nghề- đây là điều kiện quan trọng để SVSP tự tin, bản lĩnh khi bước vào nghề.

Chủ động tự đánh giá, đối chiếu những hiểu biết, kỹ năng, hành vi của cá nhân với các chuẩn mực, yêu cầu của nghề GV để biết điểm mạnh, điểm yếu của bản thân, từ đó tìm kiếm các nội dung, phương pháp, hình thức học tập, rèn luyện phù hợp nhằm phát triển bản thân, chuẩn bị tốt cho nghề nghiệp tương lai.

Tìm kiếm thông tin, chủ động tham gia vào các khóa học, tìm kiếm các ứng dụng, khóa học trực tuyến để học tập, rèn luyện theo khả năng, nhu cầu và tích cực tham gia hoạt động thực tiễn để hiểu rõ và rèn luyện ĐĐNN. Đồng thời áp dụng những kiến thức và kỹ năng vào các hoạt động thực tiễn trong quá trình học tập và công việc thực tế.

Với các trường đào tạo GV:

Các trường đào tạo GV xem xét đưa các nội dung kiến thức liên quan đến: Quyền, nghĩa vụ của viên chức nói chung; các quy định về khen thưởng, kỷ luật với nhà giáo; Các chính sách đối với nhà giáo; Những quyền hạn của người GV; Những tiêu chuẩn về đạo đức nhà giáo; Vai trò của GV trong công cuộc đổi mới và hội nhập quốc tế vào chương trình GD đạo đức

nghề cho SVSP.

Chú ý tích hợp giáo dục ĐĐNN vào chương trình học, trong đó có chương trình học của tuần sinh hoạt công dân, trong các buổi thảo luận, thực hành, thực tập. Nên sử dụng các trường hợp thực tế trong quá trình giảng dạy, giáo dục để minh họa choSV về những tình huống thực tiễn mà họ có thể gặp phải trong nghề nghiệp GV.

Xây dựng môi trường học tập, rèn luyện tích cực, thúc đẩy các cuộc thảo luận, phân tích của SV về các vấn đề thực tiễn gặp phải trong quá trình học tập, rèn luyện và thực tập.

Đa dạng hóa các hình thức, phương pháp và con đường giáo dục ĐĐNN nói chung và giáo dục kiến thức quy định về nghề nói riêng. Trong đó, có thể xem xét xây dựng hệ thống học tập trực tuyến với hệ thống học liệu và các hoạt động tương tác phù hợp hỗ trợ SVSP có thể chủ động học tập theo thời gian và nhu cầu của cá nhân.

3. Kết luận

Như đã phân tích, ĐĐNN của SVSP là *những tiêu chuẩn, nguyên tắc của nghề sư phạm* được sinh viên nhận thức đầy đủ để có khả năng áp dụng trong quá trình lao động, giúp họ tự đánh giá và điều chỉnh hành vi cho phù hợp với giá trị của nghề sư phạm... Trong cấu trúc của ĐĐNN có thành tố quan trọng là các hiểu biết về nghề. Như vậy, hiểu biết những quy định về nghề là nền tảng quan trọng trong ĐĐNN GV, giúp cho SVSP xây dựng một nền tảng kiến thức cơ bản về các nguyên tắc và chuẩn mực trong nghề để trở thành GV một cách chuyên nghiệp, trách nhiệm và tự chủ.

Nghiên cứu thực trạng cho thấy, SVSP đánh giá cao tầm quan trọng của đạo đức nghề sư phạm. Phần lớn SVSP đã có mức độ hiểu biết từ trung bình đến cao về các quy định và trách nhiệm của nghề. Tuy nhiên, vẫn còn một bộ phận không nhỏ đánh giá hiểu biết của bản thân ở mức độ rất hạn chế.

Tài liệu tham khảo

1. Nguyễn Văn Biên, Nguyễn Thị Ngọc Liên (2019), *Mô hình phối hợp nhà trường, gia đình, xã hội trong giáo dục đạo đức, lối sống cho HS, SV – Từ lý thuyết đến vận dụng*, Tạp chí Khoa học, ĐHSP Hà Nội, số tháng 5.

2. Lê Thị Hoài (2020), *Quan điểm của chủ nghĩa Mác - Lênin về bản chất đạo đức và ý nghĩa của nó trong việc xây dựng đạo đức mới ở nước ta hiện nay*, Tạp chí Khoa học Trường Đại học Hồng Đức - số 48.2020).

3. Luật Giáo dục số 43/2019/QH14.

4. Hoàng Phê (chủ biên) (2003), *Từ điển tiếng Việt*, NXB Đà Nẵng